

УДК 327:324/323.1

О.Я. Івасечко, О.В. Коваль

«БРЕКСІТ» ЯК НОВІТНЯ ЗАГРОЗА ЦІЛІСНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ

У статті розглянуто потенційні наслідки виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу як результат проведення референдуму та ініціювання відповідного процесу. Сполучене Королівство ще зі вступом до ЄС доволі критично ставилось до формування та реалізації європейської політики, яка більшою мірою була спрямована на тіснішу інтеграцію в межах об'єднання. Визначено, що основні вимоги Великобританії щодо проведення реформ у Європейському Союзі включають в себе неучасть Сполученого Королівства у подальшій політичній інтеграції, розширення спільного ринку для держав-членів ЄС, обмеження соціальних прав мігрантів та запровадження принципу мультивалютності. Акцентовано увагу на процедурі виходу з ЄС, яка чітко описана у статті 50 Лісабонського договору. Розкрито послідовність дій у випадку виходу держави-члена зі складу ЄС, яка, зокрема, полягає у веденні переговорів з Брюсселем про імплементацію статті 50, укладенні ряду двосторонніх торговельних угод по всьому світу, і, що найважливіше, реформуванні національного законодавства країни після того, як законодавство ЄС втратить чинність. Висвітлено ставлення вищих ешелонів влади і населення Великобританії щодо імплементації «Брексіту». Встановлено, що основними чинниками, які визначають прихильність або критику процесу «Брексіту», є географічний поділ населення, рівень урбанізації та освіченості респондентів, сфери зайнятості і політичні погляди британців. Зосереджено увагу на головних аргументах прихильників і противників виходу Великобританії з ЄС, які полягають, в першу чергу, у збереженні національної ідентичності британців, економічних втратах країни у разі ініціювання «Брексіту», зменшенні політичної ваги Великобританії на міжнародній арені, погіршенні безпекової ситуації в Сполученому Королівстві, посиленні міграційних тенденцій та значному впливі законодавства ЄС на національне законодавство держав-членів, що, на думку прихильників «Брексіту», порушує принцип невтручання у внутрішні справи країни. Зазначено, що з-поміж 27 країн-членів 6 представників ЄС зіткнуться з масштабними наслідками «Брексіту», так як більше за інших залучені у товарообіг зі Сполученим Королівством і мають

високий взаємний рівень витрат у туристичній галузі. У висновках підкреслено, на які кроки може піти ЄС задля недопущення ефекту доміно у разі успішного виходу Великобританії та консолідації решти європейських держав.

Ключові слова: «Брексіт», Велика Британія, євроскептицизм, Британська політика, референдум.

Велика Британія упродовж свого членства у Європейському Союзі перманентно займала особливу позицію у порівнянні з іншими 27 представниками Співтовариства. Передусім, це проявлялось у небажанні приєднуватись ані до єврозони ані до Шенгенської безвізової зони, відмові підписати Хартію Європейського співтовариства про основні соціальні права працівників всупереч всім іншим державам-членам ЄС, відкиданні федеративних прагнень всіх учасників Об'єднання щодо майбутнього статусу організації тощо. З огляду на це, перші євроскептичні настрої з'явилися саме у Великій Британії. Відтак, можна констатувати той факт, що ця країна є батьківщиною євроскептицизму. Заклики щодо виходу зі складу Європейського Союзу знайшли своє практичне втілення у підсумках референдуму, який і визначив подальший статус Сполученого Королівства у складі ЄС.

Позицію Великої Британії на сучасному етапі розвитку ЄС досліджувала значна частина науковців, які намагались дати логічне пояснення прагненню держави відокремитись від спільноти європейських держав. Так, британські політики Пет Макфадден і Енді Террант розглянули низку альтернативних варіантів для Великобританії у разі виходу з ЄС [0]. Сучасні зарубіжні дослідники, такі як Брайан Віллер та Алекс Хант, у своїй науковій роботі розкрили причини та наслідки «Брексіту». Окрім цього, вони звернули увагу на окремі організаційні питання, пов'язані з особливостями перетину кордону, торгівлі, мови, культури тощо [0]. Професор Рутгерського університету Андрій Никифоров проаналізував детально економічні наслідки «Брексіту» як для самої Британії, так і для держав-членів ЄС. Особливу увагу він сфокусував на впливі «Брексіту» на американські та азійські торговельні ринки [0]. Цікавими є дослідження американського історика Тобіаса Стоуна, який пояснює на основі фактів з минулого можливі наслідки «Брексіту» та навіть припускає вірогідність ядерної війни через розвал єдиної Європи, а також поширення ультра-правих поглядів серед членів ЄС [0]. Окремі аспекти наслідків «Брексіту» розкрито у статтях авторства Р. Вольчук [0], Т. Кирилюк [0], І. Яковюка [0], Б. Немировського [0], А. Рафала [0] та ін.

Метою цієї статті є з'ясування наслідків виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу та ставлення жителів Сполученого Королівства і решти європейських держав до ініціювання відповідного процесу.

В умовах виникнення нових викликів та загроз Європейський Союз переживає критичний період своєї історії. До терористичних та міграційних загроз додається і проблема «Брексіту» – референдуму у Великій Британії щодо виходу чи невиходу з ЄС.

Історична довідка свідчить про те, що 28 травня 2015 р. новий уряд Д. Кемерона виніс на розгляд Палати громад питання стосовно проведення до кінця 2017 р. референдуму з приводу подальшого членства Великої Британії у Європейському Союзі. Згодом, того ж року 10 листопада Д. Кемерон повідомив голову Європейської Ради Д. Туска про вимоги Великобританії щодо проведення реформ в ЄС. Вказані вимоги можна поділити на чотири блоки.

Отож, питання першого блоку охоплювали такі важливі поняття, як інтеграція і суверенітет: офіційний Лондон вимагав від Брюсселя, аби основна мета інтеграції – створення «все тіснішого союзу» – не поширювалася на Великобританію, що б дозволяло останній не брати участь у подальшій політичній інтеграції. Крім того, британський уряд вимагав створення так званої системи «червоної картки», яка б

дозволяла національним парламентам скасовувати або накладати вето на директиви Брюсселя.

Ключовою вимогою офіційного Лондона у другому блоці була проблема конкурентоспроможності. З огляду на це, Лондон вимагав розширення рамок дії спільного ринку і обмеження «брюссельської бюрократії».

Модель соціальної політики, притаманна ЄС, завжди була наріжним каменем для Британії, тому питання надання соціальної допомоги було репрезентовано у третьому блоці. Насамперед, уряд Д. Кемерона вимагав запровадження механізму «екстреного гальмування», який би дозволив Великобританії, як і будь-якій іншій державі ЄС, обмежувати доступ до соціальних благ мігрантів з інших країн Спільноти, якщо буде доведено, що на соціальну систему відповідної держави лягає надмірне навантаження.

Центральне місце у четвертому блоці питань посідала проблема відносин між еврозоною та рештою держав ЄС: Лондон, який зберіг власну валюту, вимагав, по-перше, права вето на монетарні рішення, що приймаються в зоні євро, по-друге, гарантій того, що заходи щодо створення фінансового союзу не будуть нав'язані країнам, що не входять до зони євро, по-третє, гарантій того, що Лондон не буде зобов'язаний надавати екстрену фінансову допомогу країнам еврозони. Фактично Великобританія хотіла запровадити принцип мультивалютності ЄС. Якщо б Брюссель погодився на цю вимогу, то це б означало визнання того, що неможливо домогтися об'єднання всіх держав-членів ЄС у еврозону [0].

Важливо констатувати той факт, що якщо в Брюсселі і столицях провідних держав-членів ці вимоги були сприйняті як неприйнятні, а проведення референдуму – як погроза, то однопартійці Д. Кемерона навпаки були обурені тим, що озвучені вимоги щодо реформування ЄС були недостатньо радикальними.

Позицію більшості держав-членів ЄС висловила канцлер Німеччини А. Меркель. За її словами, всі держави-члени Європейського Союзу прагнуть зберегти членство Великобританії, але не всі готові прийняти її умови. Оскільки інші держави-члени усвідомлювали, що навряд чи досягнуть таких преференцій, яких отримав Лондон, то ніхто всередині ЄС не чинив опір укладанню угоди між Великобританією і ЄС.

Після декількох місяців переговорів уряду Д. Кемерона вдалося укласти 19 лютого 2016 р. угоду з Європейським Союзом про особливий статус Великобританії. Угода включала в себе три блоки: по-перше, Великобританія запроваджує обмеження щодо доступу до системи соціального забезпечення для трудових мігрантів з ЄС. Протягом чотирьох років з дня прибуття нові мігранти не будуть отримувати ніякої соціальної допомоги. Це означає, що трудовим мігрантам необхідно мати власні накопичення, а також заручитися гарантією роботодавця про прийом на роботу з терміном не менше ніж на чотири роки. По-друге, британська фінансова система здобула незалежність від Європейського Центробанку, проте Лондон не отримав права вето на монетарні рішення еврозони. По-третє, Великобританія має право не брати участь у процесах євроінтеграції, якщо це суперечить інтересам Британії. Таким чином, британський уряд домогся того, за що боролися прихильники виходу з ЄС. Після домовленостей лідери найбільших політичних сил Британії прийняли рішення відкласти суперечки і об'єднатися в інтересах збереження членства Великобританії в ЄС. До цієї агітації також долучилися нобелівські лауреати, найавторитетніші економісти, політологи, діячі культури, лідери Німеччини, Франції, інших провідних країн Заходу. Разом з тим, Д. Кемерон дозволив своїм міністрам агітувати за вихід з Європейського Союзу. Однак слід зазначити, що напередодні референдуму опитування громадської думки не давали однозначної відповіді, який шлях оберуть британці.

За результатами референдуму 23 червня 2016 р. 51,9 % населення проголосували за вихід з Європейського Союзу, а 41,8 % – за збереження членства [0].

Понад три роки тому Девід Кемерон представив свою стратегію реформування Європи і виніс це питання на референдум. Тепер Великобританія проголосувала за вихід з ЄС і прем'єр-міністр подав у відставку.

Відносини Великобританії з ЄС у майбутньому залишаються актуальним питанням для всіх членів європейської спільноти. Сполучене Королівство стало першою державою в історії Європейського Союзу, яка висловила бажання покинути Об'єднання. Процедура виходу з ЄС чітко описана в статті 50 Лісабонського договору. Офіційне застосування статті 50 в національному законодавстві означає встановлення дворічного терміну процедури переговорів про вихід Великобританії з ЄС. Девід Кемерон подав у відставку та заявив, що не буде ініціювати застосування статті 50 в державі і залишить право її імплементації своєму наступнику.

Населення країни по-різному сприймає можливий вихід Британії з ЄС, акцентуючи увагу, в першу чергу, на економічних наслідках цього процесу. За результатами дослідження, проведеного організацією NatCen Social Research встановлено, що принаймні 40 % опитаних наголошують на погіршенні стану національної економіки країни у випадку реалізації «Брексіту», в той час як 24 % схиляються до протилежної точки зору. Не менш важливе питання, яке особливо непокоїть британців, стосується збереження національної ідентичності. Так, 47 % респондентів висловились за те, що членство в ЄС підриває британську ідентичність, тоді як 65 % виступають за зменшення впливу Європейського Союзу в країні. Крім того, третина осіб, що взяли участь у дослідженні, переконані в тому, що в разі виходу з ЄС роль Великої Британії на світовій політичній арені значно послабиться [0].

Якщо брати до уваги соціальну стратифікацію населення Великої Британії, то можна відзначити той факт, що освічені люди, молодь та жителі міст схиляються до того, аби залишитися в ЄС. Натомість, старші люди та особи з обмеженими фінансовими можливостями вважають за доцільне покинути Європейський Союз. Так, дослідження Spring 2016 Global Attitude Index показало, що 56 % людей з вищою освітою висловлюються за послаблення ЄС, а з-поміж людей з початковою та середньою освітою таких респондентів виявилось 68 %. Якщо брати до уваги вікову категорію, то понад 73 % британців у віці понад 50 років підтримують «Брексіт». В категорії 18-34 роки таких близько 51 %. Гендерні паралелі показують, що жінки великою мірою підтримують ідею сильної Європи [0].

Крім соціологічного фактору, велику роль відіграє і ставлення жителів Великої Британії до «Брексіту» за географічним критерієм. Так, найбільше за збереження членства Сполученого Королівства в ЄС виступають жителі Уельса, Шотландії та Північної Ірландії. Особливо гостро результати референдуму сприйняли у Шотландії. Зокрема, країна вже проводила у 2014 р. референдум про незалежність від Великої Британії, проте населення з невеликою перевагою у 10 % проголосувало за те, щоб залишитися у складі Сполученого Королівства. Провал референдуму не зупинив прагнення шотландського народу до відокремлення і, як заявила проєвропейська націоналістична адміністрація Шотландії, у випадку, якщо Велика Британія покине ЄС, країна може ініціювати другий референдум за незалежність. В результаті цього міжнародне співтовариство може поставити під сумнів статус Великобританії як постійного члена РБ ООН і щодо власності країни на ядерні підводні човни, розташовані на базі у Шотландії [0].

Також проти виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу виступають і представники великого бізнесу. Напередодні керівники майже 1300 компаній закликали голосувати проти виходу Великобританії з ЄС. Вони вважають, що цей процес вкрай послабить позиції британських компаній на величезному ринку Спільноти, а нові ринки збуту стануть малоприбутковими. В результаті фунт очікує девальвація, і слід за цим

британці, ймовірно, збідніють. Більше того, у випадку реалізації плану «Брексіт» в країні можливе погіршення ситуації з безпекою. Британія залишиться один на один з викликами тероризму, змін клімату (які загрожують підтопленням великих територій на британських островах).

Прихильники виходу Британії запевняють, що Європейський Союз дуже дорого обходиться громадянам, які змушені перераховувати гроші в європейський бюджет, за рахунок якого утримуються бідні країни Східної Європи. За словами міністра закордонних справ Великобританії, члена Консервативної партії Б. Джонсона, країна щомісяця відправляє в Брюссель 1,5 мільярда фунтів, тоді як надходження від ЄС становлять 7 мільярдів євро на рік. Наступним аргументом прихильників «Брексіту» є імміграція. Лідер партії UKIP (Партія Незалежності Об'єднаного Королівства) Н. Фарадж заявив, що контролювати її, будучи членом Європейського Союзу, неможливо. А потік мігрантів позбавляє британців робочих місць, стає причиною зниження заробітної плати, підвищує рівень злочинності і загрозу тероризму. Третій аргумент – зниження конкурентоспроможності британських компаній на європейському ринку, на якому все більшою мірою зростає роль німецького бізнесу, який підлаштовує під себе цілі галузі. Тому, на думку прихильників «Брексіту», в стратегічному сенсі британцям вигідніше захистити свій ринок навіть ціною втрати позицій на ринках Європи. Зрештою, вони вважають, що британці повинні самі вирішувати свою долю, а не «довіряти її незрозуміло ким обраним євробюрократам, на яких все більший вплив робить та ж Німеччина» [0].

Безумовно, вихід Великої Британії з Європейського Союзу нанесе непоправну шкоду не лише самій країні, яка так чи інакше змушена буде пристосовуватись до нових умов поза межами Співтовариства, але й усім членам ЄС, а особливо тим, які мають тісні відносини зі Сполученим Королівством. З-поміж 27 країн-членів 6 представників ЄС зіткнуться з масштабними наслідками «Брексіту». Ця група держав включає в себе середземноморські курорти (Мальта і Кіпр), а також країни, громадяни яких в пошуках роботи зупиняли свій вибір на Великобританії (Польща, Латвія, Литва і Північна Ірландія). Ці нації поклали великі надії на Британію як у питаннях товарообігу, так і у відношенні до туризму. Згідно з даними МВФ, товарообіг ЄС і Великобританії в 2015 р. склав більше 500 млрд. дол., і саме тому розгляд торгових питань з економічної точки зору стане серйозним завданням у разі імплементації «Брексіту» [0].

Якщо розглядати список країн, втрати яких стануть максимальними, то Німеччина буде знаходитися десь в середині списку, з огляду на те, що на Великобританію припадає лише 5,8 % світових торгових потоків країни. А ось для таких держав, як Бельгія (7 %) і Кіпр (майже 8 %) втрати стають вже більш істотними. Більше того, товарообіг Ірландії з країною, яка вирішила вийти зі складу ЄС, становить 18,6 %, у зв'язку з чим Ірландія потрапила на перше місце в рейтингу країн, які відчують на собі негативні наслідки «Брексіту» – Brexit Sensitivity Index [0]. Ірландія також може постраждати через обмеження вільного переміщення осіб в результаті двохрічної імплементації статті 50 Лісабонського договору. У 2014 р. витрати громадян Ірландії у Великобританії становили 14 % від усіх доходів туристичної галузі та, згідно з даними Євростату, їх обсяг сягав 900 млн. євро.

Разом з тим, витрати британців під час подорожей на Мальту та Кіпр складають 25 % і 23 % (від сукупних витрат усіх туристів) відповідно. Ці дві маленькі нації знаходяться на 2 і 4 місцях в рейтингу Brexit Sensitivity Index, тому вони, як ніхто інший, зіткнуться з серйозними наслідками через вихід Великої Британії з Європейського Союзу.

Очевидно, що «Брексіт» стане шоком для Європейського Союзу і Заходу в цілому, наслідки якого передбачити надзвичайно складно: якщо одні експерти вважають, що він

стане початком кінця ЄС, то другі вбачають у ньому важливий крок для єднання Європи, оскільки, щоб зберегти єдність, Європа вимушена буде консолідуватися. Отже, очевидно, що вихід Британії з ЄС матиме як традиційні наслідки, так і ті, які сьогодні передбачити досить важко. В умовах, коли опозиція в питанні поглиблення політичної інтеграції в особі Лондона самоусунеться, а еліти в Брюсселі і національних столицях будуть налякані перспективою розвалу ЄС, європейці можуть дати Берліну повний карт-бланш на швидкі і рішучі інтеграційні реформи, спрямовані на те, щоб зробити європейську єдність настільки глибокою і фундаментальною, щоб ні в кого не виникала навіть думка про можливість виходу зі складу об'єднання. За цих умов Берлін зможе пролобіювати реалізацію кроків, проведенню яких перешкоджала Британія, а саме: оформлення загальноєвропейської міграційної політики; створення єдиної армії ЄС; посилення інтеграції бюджетів держав-членів ЄС. Але, швидше за все, частина з цих пунктів не буде втілена в життя у недалекому майбутньому. Франція і Німеччина вважають нарощування співпраці з ЄС у сфері оборони очевидним перенавантаженням проекту.

Також слід зазначити, що без участі Лондона позиція ЄС на міжнародних переговорах буде більш консолідованою і єдиною, що дозволить Європейському Союзу з часом переглянути колишні угоди, укладені з урахуванням «особливої позиції» Великобританії, зробивши їх куди більш вигідними для континентальних держав Європи. Очевидно також, що вихід Великобританії з ЄС і подальша консолідація інших членів Союзу призведе до припинення прийому нових членів, що може стати поганою новиною для України.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що перед об'єднаною Європою неминуче постане питання, як не допустити виходу зі складу Союзу інших держав. Вже сьогодні існує загроза, що «Брексіт» може спровокувати ефект доміно, оскільки ЄС без Британії стає менш привабливим для ліберальних, багатих північних держав, таких як Данія і Нідерланди, в яких все частіше можна почути вимоги до проведення такого ж референдуму. У такому випадку ймовірно, що ЄС буде вдаватися до заходів, покликаних покарати Британію для того, щоб показати іншим країнам, що їх чекає у разі виходу. Вихід з ЄС має сенс, якщо державі гарантоване більш заможне і вигідне життя. Однак, якщо ж британський приклад буде демонструвати протилежне, то кількість бажаючих відокремитися різко зменшиться.

Список використаної літератури

1. Вольчук Р. Великобританія – на роздоріжжі [Електронний ресурс] / Р. Вольчук // День. – 2016. – 31 трав. - Режим доступу до джерела: <http://day.kyiv.ua/uk/article/den-planetu/velykobrytaniya-na-rozdorizhzhzhi> ; Volchuk R. Velykobrytaniia – na rozdorizhzhzhi [Elektronnyi resurs] / R. Volchuk // Den. – 2016. – 31 trav. - Rezhym dostupu do dzherela: <http://day.kyiv.ua/uk/article/den-planetu/velykobrytaniya-na-rozdorizhzhzhi>

2. Кирилюк Т. Чим страшний вихід з ЄС - британська преса [Електронний ресурс] / Т. Кирилюк // BBC. Україна. – 2016. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/press_review/2016/02/160224_foreign_press_vs; Kyryliuk T. Chym strashnyi vykhid z YeS - brytanska presa [Elektronnyi resurs] / T. Kyryliuk // BBC. Ukraina. – 2016. – Rezhym dostupu : http://www.bbc.com/ukrainian/press_review/2016/02/160224_foreign_press_vs;

3. Немировський Б. Кіт на ім'я Брексіт. Чому Велика Британія не тікає з ЄС, і над чим варто подумати Україні [Електронний ресурс] / Б. Немировський // Канал 24. – 2016. – Режим доступу : http://24tv.ua/kit_na_imya_breksit_chomu_velika_britaniya_ne_tikaye_z_yes_i_nad_chim_var_to_podumati_ukrayini_n745376 ; Nemyrovskiy B. Kit na im`ia Breksit. Chomu Velyka Brytaniia ne tikaie z YeS, i nad chym varto podumaty Ukraini [Elektronnyi resurs] /

B. Nemyrovskiy // Kanal 24. – 2016. – Rezhym dostupu : http://24tv.ua/kit_na_imya_breksit_chomu_velika_britaniya_ne_tikaye_z_ys_i_nad_chim_var_to_podumati_ukrayini_n745376;

4. Последствия выхода Великобритании из ЕС: 6 стран в зоне риска [Электронный ресурс] // Market Post. – 2016. – Режим доступа : <http://marketpost.net/raznoe/2016/07/01/posledstviya-vyhoda-velikobritanii-iz-es-6-stran-v-zone-riska.html> ; Последствия выхoda Velikobritanii iz YeS: 6 stran v zone riska [Yelektronniy resurs] // Market Post. – 2016. – Rezhim dostupu : <http://marketpost.net/raznoe/2016/07/01/posledstviya-vyhoda-velikobritanii-iz-es-6-stran-v-zone-riska.html>

5. Рафал А. Почему одни британцы мечтают о Brexit, а другие воспринимают его как конец света [Электронный ресурс] / А. Рафал // Страна.ua. – 2016. – Режим доступа : <http://strana.ua/news/19486-finansovye-rynki-lihoradit-iz-za-breksita.html> ; Rafal A. Pochemu odni britantsy mechtayut o Brexit, a drugie vosprinimayut ego kak konets sveta [Yelektronniy resurs] / A. Rafal // Strana.ua. – 2016. – Rezhim dostupu : <http://strana.ua/news/19486-finansovye-rynki-lihoradit-iz-za-breksita.htm>

6. Яковюк І. Brexit: причини і наслідки британського референдуму / І. Яковюк // Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики : зб. наук. ст. за матер. наук. конф. – Харків : Право, 2016. – С. 25–29 ; Yakoviuk I. Brexit: prychny i naslidky brytanskoho referendumu / I. Yakoviuk // Yevropeiska intehratsiia v konteksti suchasnoi heopolityky : zb. nauk. st. za mater. nauk. konf. – Kharkiv : Pravo, 2016. – S. 25–29

7. G20: Brexit посилює глобальні економічні ризики [Електронний ресурс] // 112.ua. – 2016. – Режим доступа : <http://ua.112.ua/svit/g20-brexit-posyliuie-hlobalni-ekonomichni-ryzyky-327162.html> ; G20: Brexit posyliuie hlobalni ekonomichni ryzyky [Elektronnyi resurs] // 112.ua. – 2016. – Rezhym dostupu : <http://ua.112.ua/svit/g20-brexit-posyliuie-hlobalni-ekonomichni-ryzyky-327162.html>

8. McFadden P. What would «out» look like? [Electronic resource] / P. McFadden, A. Tarrant // Policy Network. – 2015. – Mode of access : <http://www.policy-network.net/publications/4995/What-would-out-look-like> ;;

9. Nikiforov A. Brexit Economic Impact: 5 Ways It Affects US Stocks, Trade, Currency And More [Electronic resource] / A. Nikiforov // International Business Times. – 2016. – Mode of access : <http://www.ibtimes.com/brexit-economic-impact-5-ways-it-affects-us-stocks-trade-currency-more-opinion-2397478>

10. Stokes B. Euroskepticism Beyond Brexit [Electronic resource] / B. Stokes // Pew Research Center. – 2016. – Mode of access : <http://www.pewglobal.org/2016/06/07/euroskepticism-beyond-brexit/>

11. Stone T. History tells us what may happen next with Brexit & Trump [Electronic resource] / T. Stone // Medium. – 2016. – Mode of access : <https://medium.com/@theonlytoby/history-tells-us-what-will-happen-next-with-brexit-trump-a3fef154714#.73h8ajlyu>

12. Wheeler B. The UK's EU referendum: All you need to know [Electronic resource] / B. Wheeler, A. Hunt // BBC News. – 2016. – Mode of access : <https://www.themontserratreporter.com/the-uks-eu-referendum-all-you-need-to-know/>

13. Who Has The Most To Lose From Brexit? Introducing The Brexit Sensitivity Index [Electronic resource] // S&P Global Ratings. – 2016. – Mode of access : http://www.agefi.fr/sites/agefi.fr/files/fichiers/2016/06/09_-_06_-_2016_-_brexit_sensitivity_index_sp.pdf

Стаття надійшла до редакції – 01.12.2016 р.

O. Ivasechko, O. Koval

BREXIT AS A MODERN THREAT TO THE INTEGRITY OF THE EUROPEAN UNION: ECONOMIC AND SOCIAL CONSEQUENCES

The article considers the potential consequences of Brexit as a result of holding referendum and initiating corresponding process. Being a part of the EU, the United Kingdom critically referred to the formulation and implementation of the European policy, which was predominantly aimed at closer integration within the Union. The author pays particular attention to the UK basic requirements for the implementation of reforms in the European Union, comprising non-participation of the United Kingdom in the further political integration, expanding the single market for the EU member states, limiting the social rights of migrants and introduction of the principle of multicurrency pricing. The procedure for withdrawal from the EU is clearly described in Article 50 of the Lisbon Treaty. The sequence of actions in case of leaving the EU are pointed out, which, in particular, consists in negotiations with Brussels on the implementation of Article 50, signing a number of bilateral trade agreements around the world, and, most importantly, in adaptation of national legislation of the country after the EU legislation expires. The article deals with an attitude of the higher representatives of the Kingdom and citizens towards the implementation of Brexit. The author highlights main factors that determine adherence or criticism of Brexit, which are the following: geographical division of the population; urbanization and level of education of respondents; occupation and political views of the British. The main arguments of supporters and opponents of Brexit are identified, which are implied, first and foremost, in the preserving of national identity of the British people, economic losses of the country, reducing the political weight of the United Kingdom in the international arena, deterioration of security situation in the United Kingdom, enhancing migration trends and in significant impact of the EU law on national law of the Member states that, according to supporters of Brexit violates the principle of non-interference in the internal affairs of the country. Among 27 EU Member countries 6 representatives will face huge implications because of Brexit, as well as they more than any other states are involved in trade with the United Kingdom and have high mutual level of expenditure in the tourism industry. The author draws conclusions, which suggest the possible steps the EU could take to prevent a domino effect and consolidate the European countries if Brexit happens to be successful.

Keywords: *Brexit, United Kingdom, euroscepticism, British policy, referendum.*